

Riigikogu keskkonnakomisjoni istungi protokoll nr 163

Tallinn, Toompea

Teisipäev, 15. september 2026

Algus 14.00, lõpp 15.25

Juhataja: Yoko Alender (esimees)

Protokollija: Elle Nora Kalind (konsultant)

Võtsid osa:

Komisjoni liikmed: Rain Epler, Jüri Jaanson, Mait Klaassen, Lauri Laats, Hanah Lahe, Tiit Maran, Andres Metsoja, Tarmo Tamm

Komisjoni ametnikud: Vivi Older (nõunik)

Puudus: Züleyxa Izmailova

Kutsutud: Kliimaministeeriumi kliima ja keskkonnahoidliku majanduse osakonna juhataja Laura Remmelgas ja nõunik Annika Varik (1. päevakorrapunkt)

Päevakord:

1. Euroopa Liidu asjade komisjonile arvamuse andmine: ELi heitkogustega kauplemise süsteemi konkurentsivõime suurendamine ning seire-, aruandlus- ja tõendamiskorra lihtsustamine - COM(2026) 616, COM(2026) 620
2. Info ja muud küsimused

1. Euroopa Liidu asjade komisjonile arvamuse andmine: ELi heitkogustega kauplemise süsteemi konkurentsivõime suurendamine ning seire-, aruandlus- ja tõendamiskorra lihtsustamine - COM(2026) 616, COM(2026) 620

Yoko Alender ütles sissejuhatuseks, et täna on meil Euroopa Liidu asjade komisjonile arvamuse andmine Eesti seisukohtade kohta Euroopa Liidu heitkogustega kauplemise süsteemi konkurentsivõime suurendamise ning seire aruandlus- ja tõendamiskorra lihtsustamise algatustele.

Laura Remmelgas andis ülevaate valitsuses kinnitatud seisukohtadest ELi heitkogustega kauplemise süsteemi esimese kauplemissüsteemi (ETS1) kohta. Komisjoni ettepanekud käsitlevad süsteemi pärast 2030. aastat ja on läbirääkimiste lähtepunkt. Eesti eesmärk on säilitada piisav läbirääkimisruum, et kaitsta ettevõtete ja keskkonna huve. Eesti toetab heite vähendamise tempo aeglustamist, kuid soovib 2030.–2035. aastaks Komisjoni pakutust laugemat trajektoori, et ettevõtetel oleks rohkem aega investeerida. Kehtiva direktiivi korral lõpeks uute ühikute turule lisandumine 2039. aastal, Komisjoni ettepaneku järgi 2047.–2048. aastal. Pikem üleminek on vajalik muu hulgas seetõttu, et süsiniku kinnipüüdmise ja ladestamise tehnoloogiad ei ole 2035. aastaks eeldatavasti turuküpsed ning põlevkiviõli

tootmine aitab seni hoida töös juhitavaid põlevkivielekttri võimsusi. Komisjon soovib siduda tasuta ühikute eraldamise investeeringuskavadega: ettevõtte saaks esmalt 80% ühikutest ja ülejäänud 20% pärast kavandatud investeeringute tegemist. Eesti mõistab eesmärki tuua investeeringud ELi, kuid peab tingimusi paindlikumaks muutma sektorites, kus nõutavaid investeeringuid ei ole võimalik teha, ning varajaste investorite puhul, kes on heite vähendamise võimalused juba kasutanud. Tasuta ühikuid peab jätkuma võimalikult kaua ja nende maht ei tohiks järsult väheneda. Eesti hinnangul tuleb tugevdada ka ühiku hinna stabiliseerimise mehhanisme, sest Komisjoni pakutud meetmed reageerivad liiga aeglaselt. Samuti ei toeta Eesti kesksete fondide suurendamist liikmesriikide enampakkumistulu arvel, kuna väikestel ettevõtetel on neist keeruline toetust saada. Moderniseerimisfondi jaotusvõti tuleks üle vaadata, et arvestada Eestis juba saavutatud heite vähenemist. Enampakkumistulu kasutamise üle peaks otsustama liikmesriik ise; kui säilivad prioriteetsed valdkonnad, peavad nende hulka kuuluma transport, merendus ja hoonete renoveerimine. Merenduses ei tuleks kiirustada süsteemi laiendamisega väiksematele laevadele; Eesti jaoks on oluline säilitada saarte ja jääolude erandid vähemalt 2050. aastani või tähtajatult. Jäätme põletuse lisamist süsteemi peab Eesti mõistlikuks, kuid soovib, et ETSi võiks asendada ka samaväärse siseriikliku meetmega, näiteks jäätme põletustasuga, mitte üksnes CO₂-tasuga.

Rain Epler küsis, kas keskkonnanõukogus on arutamisel ühehäälsust nõudvaid küsimusi, mida saaks läbirääkimistel teiste teemadega seostada. Ta soovis lisaks põlevkivisektori osakaalule heitkogustes teada sektori osakaalu Eesti sisemajanduse koguproduktis ja maksutuludes. Samuti küsis ta, miks saab Poola moderniseerimisfondist vahendeid juurde.

Laura Remmelgas vastas, et Poola saab moderniseerimisfondist vahendeid juurde fondi jaotuse aluseks olevate konkreetsete baasaastade heitetasemete tõttu, kusjuures Poola tööstus on vahepeal kasvanud. Ta selgitas, et keskkonnanõukogus ei ole hetkel ühehäälsust nõudvaid küsimusi ning selliseid küsimusi esineb eelkõige maksundusega seotud finantsvaldkonnas. Põlevkivisektori osakaalu kohta Eesti sisemajanduse koguproduktis ja maksutuludes lubas ta andmed komisjonile edastada.

Lauri Laats märkis, et Eesti Energia on väljendanud muret ELi heitkogustega kauplemise süsteemi kavandatavate muudatuste ja põlevkivisektori tuleviku pärast ning esitanud oma seisukohad ka ministeeriumile. Ta tõi välja Eesti Energia hinnangu, et Eesti senised seisukohad on liiga lebed, ning leidis, et neis tuleks selgemalt väljendada vajadust jätkata põlevkivisektorile tasuta ühikute eraldamist vajalikus mahus. Ta küsis, kas praeguse sõnastusega seisukohtade esitamine Euroopa Liidu tasandil võib kaasa tuua põlevkivisektori tegevuse lõpetamise 2030. aastaks. **Laura Remmelgas** vastas, et ministeerium on kohtunud Eesti Energia ja Eleringi esindajatega ning arutanud neid küsimusi ka Viru Keemia Grupiga. Ettevõtete seisukohad ja ettepanekud kajastuvad ka Eesti seisukohtades, kuid nende liiga konkreetne sõnastamine piiraks Eesti läbirääkimisruumi. Ta selgitas, et 27 liikmesriigi vahel ühise seisukoha leidmine on keeruline ning liiga jäigad seisukohad võivad raskendada Eestil kompromisside otsimises osalemist. Ministeerium jätkab sektori esindajatega suhtlemist, korraldab läbirääkimiste edenemisel vajaduse korral täiendavaid kohtumisi ning kasutab ettevõtete esitatud andmeid ja valdkonnateadmisi Eesti seisukohtade toetamiseks.

Yoko Alender küsis, kas ministeeriumile on edastatud Eesti Elektritööstuse Liidu (ETL) ettepanekud Euroopa Liidu heitkogustega kauplemise süsteemi (edaspidi ELi HKS) ülevaatamise algatuse Eesti seisukohtade kohta ning kas neid saab läbirääkimistel arvesse võtta. **Laura Remmelgas** vastas, et ETL-i ettepanekud on ministeeriumile teada ja neid saab läbirääkimistel arvesse võtta. Ta selgitas, et ettepanekud ei ole vastuolus Vabariigi Valitsuse seisukohtadega, vaid täpsustavad neid, ning seisukohtade juurde kuuluvad selgitused annavad läbirääkijatele konkreetsemad suunised.

Mait Klaassen märkis, et ELi HKS-i rakendamine on rahaliselt kulukas ja koormav. Ta küsis, kas merenduses kasutatav 5000 piirmäär tähistab laeva kogumahutavust, kui palju uusi laevu

lisanduks süsteemi kohaldamisalasse piirmäära alandamisel ning millised täiendavad kulud kaasneksid sellest laevaomanikele. **Annika Varik** vastas, et 5000 kogumahutavuse piirmäära alandamisel lisanduks ELi HKS-i kohaldamisalasse ligikaudu 60 Eesti ettevõtetele kuuluvat laeva, samas kui praegu kuulub süsteemi 48 sellist laeva. Kolmandate riikide ettevõtetele kuuluvate laevade arvu ei ole võimalik täpselt hinnata, kuna see sõltub nende liiklemisest. Ta märkis, et süsteemi laiendamine suurendaks heitkoguseid ligikaudu 141 000 tonni võrra, samal ajal kui praegu hõlmatud suuremate laevade heide oli eelmisel aastal ligikaudu 297 000 tonni. Lisanduvate laevadega kaasnev kulu oleks eelmise aasta keskmise ühikuhinna alusel ligikaudu 10 miljonit eurot, praegu süsteemi kuuluvate laevade kogukulu aga ligikaudu 21 miljonit eurot. Kuigi uusi laevu lisanduks arvuliselt rohkem, oleks nende heide ja sellest tulenev kulu väiksem. **Laura Remmelgas** lisas, et Komisjon on ettepanekus määratlenud laevatüübid, millele süsteemi laiendamine kohaldub. Ta märkis, et kalalaevad ei kuulu laienduse alla ning praeguse teadmise kohaselt jäävad kohaldamisalast välja ka praamid. Eesti jälgib selle küsimuse edasist arengut.

Tiit Maran küsis tasuta ühikute eraldamise korra kohta, mille kohaselt on osa tasuta ühikute saamisest seotud heite vähendamise investeeringutega. Ta märkis, et põlevkivitööstusel puuduvad praegu realistlikud võimalused süsiniku sidumise tehnoloogiate rakendamiseks, ning küsis, kas seetõttu ei teki olukorda, kus sektor saab jätkata senisel kujul tegutsemist ilma täiendavate heitkoguste vähendamise meetmeteta. Ta avaldas kahtlust, kas selline lähenemine on põhjendatud, arvestades põlevkivisektori mõju kliimamuutustele ja selle võimalikku pikaajalist jätkusuutmatust. **Laura Remmelgas** vastas, et fossiilkütustest ei ole lähitulevikus võimalik täielikult loobuda ning tõenäoliselt püsib nõudlus nende järele ka järgmisel kümnendil, sõltudes muu hulgas Rahvusvahelise Mereorganisatsiooni (IMO) tulevastest nõuetest. Ta märkis, et tehtud investeeringute tasuvuse tagamiseks on vaja üleminekuajaga ning põlevkivielekttri tootmise puhul aitab see hoida tootmist töös ajal, mil enne 2035. aastat ei ole sellest täielikult võimalik loobuda. Ta tõdes, et Eesti valikud selles küsimuses on keerulised. Samuti rõhutas ta, et Euroopa Liidu heitkogustega kauplemise süsteem ei võimalda riigi- ega piirkonnapõhiseid erisusi. Eesti on teinud ettepaneku otsida lahendusi juhtudeks, kus vajalikud tehnoloogilised lahendused puuduvad, ning sellistel juhtudel kaaluda erandite tegemist. Ta lisas, et Euroopa Komisjon on oma seisukohtades rõhutanud, et riigi- või piirkonnapõhiseid erisusi süsteem ette ei näe.

Hanah Lahe tundis huvi, kuidas mõjutaks ELi heitkogustega kauplemise süsteemi laiendamine olmejäätmete põletamisele Eestis. Samuti uuris ta, milliste Euroopa Liidu liikmesriikide seisukohad on Eesti seisukohtadega kõige sarnasemad. **Laura Remmelgas** selgitas, et Eesti soovib direktiivis võimalust arvestada jäätmepõletustasu lisaks CO₂-tasule, kuna selle mõju oleks Eesti hinnangul samaväärne ning vastavad tulud laekuksid riigieelarvesse. Ta märkis, et jäätmepõletussektori hõlmamise mõju sõltub heitkoguse ühiku hinnast. Eleringi hinnangu kohaselt muutuks tegevus majanduslikult ebaotstarbekaks, kui ühikuhind ületab 105 eurot ning vajalikuks võib osutuda üleminek biomassile. Samuti võib suurened jäätmete vedu suurema jäätmepõletusmahuga riikidesse. Eesti seisukohtade kohta märkis ta, et Eesti on osalenud Poola juhitud liikmesriikide töörühma aruteludes ning ühisosa puudutab eelkõige tasuta ühikute tingimuslikkust, heite vähendamise tempot ja keskseid fonde. Samas ei lange riikide seisukohad kõigis küsimustes kokku, kuna Poola tööstusstruktuur erineb Eesti omast. Ta lisas, et mitmed suuremad liikmesriigid alles kujundavad oma seisukohti ning arutelud tasuta ühikute tingimuslikkuse üle jätkuvad.

Hanah Lahe tundis huvi, millised liikmesriigid kuuluvad Poola juhitud läbirääkimisrühma.

Laura Remmelgas vastas, et rühma kuuluvad peamiselt Ida-Euroopa riigid, samuti Tšehhi ja Itaalia. Viimastel aruteludel osales 12 riiki, kellest 10 koostasid ühiskirja. Ta märkis, et kuigi rühmal on mitmes küsimuses ühised seisukohad, puudub kõigis küsimustes ühtne positsioon. Samuti tuleb jälgida suuremate liikmesriikide, eelkõige Prantsusmaa ja Saksamaa seisukohtade kujunemist ning nende liikmesriikide tegevust, kes toetavad Euroopa Komisjoni ettepanekust ambitsioonikamat heitkogustega kauplemise süsteemi. Läbirääkimistel kujuneb lahendus erinevate seisukohtade vahelise tasakaalu leidmise käigus.

Tarmo Tamm tundis huvi, kas tasuta eraldatavate ühikute kohta on olemas pikaajaline ülevaade või prognoos, mis võimaldaks hinnata Eesti olukorda kuni 2050. aastani ning võrrelda seda teiste liikmesriikidega. Samuti palus ta selgitada, kas süsiniku sidumise tehnoloogia kasutuselevõtu korral oleks võimalik seotud CO₂ kogust tasuta ühikute eraldamisel arvesse võtta. **Laura Remmelgas** vastas, et tasuta eraldatavate ühikute süsteem põhineb keerukal valemil, mida vaadatakse perioodiliselt üle, mistõttu ei ole võimalik koostada pikaajalist prognoosi kuni 2050. aastani. Ta selgitas, et tasuta ühikuid eraldatakse ettevõtetele ning nende maht sõltub muuhulgas kasutatavatest tehnoloogiatest. Ettevõtteid võrreldakse vastava sektori 10% parimate ettevõtetega ning arvestusmetoodikat ajakohastatakse direktiivis sätestatud korras.

Tarmo Tamm küsis, kas Eesti ettevõtetele tasuta eraldatavate ühikute kohta on võimalik koostada võimalikult pikaajaline prognoos ning esitada see enne Euroopa Liidu asjade komisjoni arutelu. **Annika Varik** vastas, et Eesti ettevõtetele tasuta eraldatavate ühikute kohta on võimalik koostada prognoos aastateks 2026–2030. Ta selgitas, et pikemaks perioodiks ei ole vajalikud koefitsiendid teada, kuna need sõltuvad ettevõtete võrdlemisest vastava sektori 10% parimate ettevõtetega ning selguvad järgmise ülevaatamise käigus. Ettevõtetele on vastavad arvutused tehtud, kuid neid korrigeeritakse igal aastal vastavalt tegelikele tootmismahitudele.

Tarmo Tamm küsis, kas Eestis süsiniku sidumise tehnoloogia kasutuselevõtu korral oleks võimalik seotud CO₂ kogust tasuta eraldatavate ühikute süsteemis arvesse võtta ning kasutada seda tasuta ühikute jagamisel. **Laura Remmelgas** vastas, et süsiniku sidumine on seotud konkreetsete sektorite ja ettevõtetega. Ta selgitas, et juhul kui ettevõtte seob tehnoloogiliste lahenduste abil CO₂, ei pea ta seotud koguse ulatuses heitkoguse ühikuid soetama. Samuti võib ettevõttel olla võimalik seotud koguseid teistele müüa. Riigi tasandil süsiniku sidumise ja vastavate ühikute jagamise võimalust süsteem ette ei näe.

Tarmo Tamm küsis, kas Eesti seisukohtades võiks ette näha võimaluse arvestada Eestis seotud CO₂ koguseid tasuta eraldatavate ühikute eraldamisel. **Laura Remmelgas** vastas, et heitkoguse ühikud on keskselt arvestatud. Tasuta ühikuid eraldatakse ettevõtetele ning liikmesriigid saavad ühikute müügist tulu. Ta selgitas, et tegemist on suletud süsteemiga, kuhu ei ole võimalik väljastpoolt ühikuid juurde tuua. Samuti märkis ta, et küsimus võib tõusetuda Euroopa Komisjoni kavandatava 2040. aasta heite vähendamise eesmärkide ettepaneku arutelus.

Rain Epler juhtis tähelepanu vajadusele kajastada Euroopa Liidu asjade komisjonile esitatavates materjalides ülevaadet liikmesriikide seisukohtadest. Ta tõstatas võimaluse koostada Euroopa Liidu asjade komisjoni aruteluks ülevaade võimalikust blokeerivast

vähemusest, sellesse kuuluvatest liikmesriikidest ja nende häälte osakaalust, et hõlbustada Eesti seisukohtade toetuspinna hindamist. Samuti teatas ta, et on koostanud kirjalikud ettepanekud Vabariigi Valitsuse seisukohtade muutmiseks, ning küsis nende menetlemise võimaluste kohta. **Yoko Alender** märkis, et ei toeta võimalikku blokeerivat vähemust käsitleva ülevaate lisamist, kuna see muudaks läbirääkijate töö tema hinnangul asjatult keerulisemaks. **Laura Remmelgas** lisas, et paljudes liikmesriikides ei ole ametlikud seisukohad veel kinnitatud ning mitmed riigid on selles küsimuses Eestiga sarnases olukorras. **Yoko Alender** selgitas kirjalike ettepanekute edasist menetlemist ning märkis, et komisjon tutvub esitatud ettepanekutega enne hääletamist. Ta lisas, et esmalt hääletatakse Vabariigi Valitsuse seisukohti ning vajaduse korral seejärel alternatiivseid ettepanekuid. **Tiit Maran** märkis, et komisjonil tuleb piiratud aja jooksul läbi vaadata kolm lehekülge materjali ja seejärel alternatiivide üle otsustada. Ta küsis, kas protokolliliselt peab komisjoni liikmetele jääma enne otsustamist aega materjaliga tutvumiseks ja sellesse süvenemiseks või vaadatakse alternatiivid läbi vahetult enne otsustamist. **Yoko Alender** selgitas, et Euroopa Liidu asjade komisjonile arvamuse andmise menetluses ei ole ette nähtud muudatusettepanekute esitamise ega tutvumise tähtaega. Ta märkis, et komisjon peab ettepanekute läbivaatamise töökorralduse ise kujundama ning tema hinnangul on võimalik ettepanekud samal istungil läbi vaadata.

Andres Metsoja märkis, et Eesti seisukoht põlevkivi kasutamise küsimuses on varasemast leebem ning seda on mõjutanud muutunud geopoliitiline olukord. Ta viitas põlevkivisektori hinnangutele tasuta ühikute vähendamise ja vajalike investeeringute võimaliku mõju kohta ning juhtis tähelepanu energiahindadega seotud ebakindlusele. Samuti tõstatas ta küsimuse, kas Eesti peaks oma geograafilist asendit ja julgeolekuolukorda arvestades väljendama Euroopa Liidu tasandil senisest jõulisemaid seisukohti ning kas 2030. aasta eesmärkide kavandamisel on muutunud julgeolekuolukorraga piisavalt arvestatud. **Yoko Alender** märkis, et varasemalt tehtud otsused oleksid võinud üleminekut lihtsustada, kui vajalikud juhitavad tootmisvõimsused oleks rajatud varem. **Andres Metsoja** rõhutas, et hinnangu andmisel tuleb lähtuda tänasest julgeoleku- ja energiaturuolukorrast ning küsis, kas Euroopa Liidus on muutunud olusid 2030. aasta eesmärkide kavandamisel piisavalt arvesse võetud. **Laura Remmelgas** vastas, et Euroopa Komisjoni ja mitme liikmesriigi hinnangul suurendab haavatavust eelkõige sõltuvus fossiilkütustest ning heitkogustega kauplemise süsteem aitab seda sõltuvust järk-järgult vähendada. Ta märkis, et taastuvenergia kasutuselevõtu kasv on vähendanud tööstus- ja energiaspektori sõltuvust fossiilkütustest võrreldes varasema energiakriisi perioodiga. Samuti tõi ta esile, et osa liikmesriikide ettevõteteid on juba teinud investeeringuid kehtiva süsteemi alusel ning seetõttu ei toetata süsteemi olulist nõrgendamist. Ta lisas, et liikmesriikide lähtekohad ja huvid ei ole selles küsimuses ühesugused. **Yoko Alender** märkis, et fossiilkütustest sõltuvuse vähendamine ja energiasõltumatuse suurendamine aitaksid vähendada Euroopa sõltuvust fossiilkütuste impordist ning suurendaksid võimalusi Ukraina toetamiseks.

Tiit Maran palus täpsustada, millised liikmesriigid toetavad Euroopa Komisjoni ettepanekust rangemat heitkogustega kauplemise süsteemi. **Laura Remmelgas** nimetas Euroopa Komisjoni ettepanekust rangemat heitkogustega kauplemise süsteemi toetavate liikmesriikidena Soomet, Rootsit, Madalmaid ja Taanit. **Yoko Alender** märkis, et nimetatud riigid on alustanud energiaspektori ümberkujundamist ja fossiilkütustest sõltuvuse vähendamist oluliselt varem ning on seetõttu jõudnud teistsugusesse olukorda.

Mait Klaassen tõstatas vajaduse saada ülevaade Euroopa Liidu osakaalust maailma heitkogustes ning Euroopa heitkoguste vähendamise mõjust üleilmsele olukorrale. Samuti pidas ta vajalikuks saada laiemat teavet peamiste heitkoguste tekkepõhjuste ja nende vähendamise võimaluste kohta maailmas. **Laura Rimmelgas** vastas, et Euroopa Liidu osakaal maailma heitkogustes on suhteliselt väike. Ta selgitas, et Euroopa jaoks on fossiilkütustest sõltuvuse vähendamine ühtlasi haavatavuse vähendamise küsimus. Samuti tõi ta esile, et puhtaid tehnoloogiaid arendatakse aktiivselt nii Hiinas kui ka naftat eksportivates riikides ning üleilmset arengut iseloomustab tehnoloogiline konkurents.

Yoko Alender märkis, et tema viidatud andmete kohaselt on Hiinas päikeseenergia tootmisvõimsus ületanud fossiilkütustel põhineva tootmisvõimsuse.

Rain Epler märkis, et mitme rahvusvahelise prognoosi kohaselt püsib fossiilkütuste nõudlus maailmas ka pikaajaliselt. Ta juhtis tähelepanu sellele, et Euroopa heitkoguste vähenemist on mõjutanud ka tööstuse ümberpaiknemine ning et üleilmset konkurentsiolukorda mõjutavad teiste suurriikide energia- ja keskkonnapoliitilised otsused. Samuti küsis ta, kas ELi tasandi aruteludes arvestatakse üleilmseid arengusuundi, energianõudluse prognoose ja rahvusvahelist konkurentsiolukorda Euroopa Liidu eesmärkide kujundamisel. **Laura Rimmelgas** vastas, et otsuseid tehakse teaduspõhiste andmete alusel ning üleilmseid arengusuundi käsitletakse ka rahvusvahelistel aruteludel. Ta märkis, et Euroopa ei suuda ise fossiilkütuseid toota mahus, mis võimaldaks katta oma vajadusi, mistõttu käsitatakse puhtale energiale üleminekut ka julgeoleku ja haavatavuse vähendamise küsimusena.

Rain Epler juhtis tähelepanu sellele, osa Euroopa riike jätkab fossiilkütuste tootmise arendamist, ning tõstatas küsimuse, kas Euroopa Liidu tasandi aruteludes arvestatakse piisavalt üleilmseid arenguid, tegelikku statistikat maailmast ja rahvusvahelist konkurentsiolukorda.

Lauri Laats märkis, et Euroopa energiasõltuvust käsitatakse julgeolekuküsimusena, kuid Eesti olukord erineb mitmest teisest liikmesriigist. Ta rõhutas põlevkivisektori tähtsust Eesti energiajulgeoleku, tööhõive ja majanduse seisukohalt ning leidis, et Eesti peaks oma huvide eest Euroopa Liidus senisest jõulisemalt seisma. Samuti avaldas ta kahtlust, kas Vabariigi Valitsuse seisukohad tagavad põlevkivisektori jätkusuutlikkuse, ning juhtis tähelepanu tasuta eraldatavate ühikute vähendamise ja vajalike investeeringutega seotud riskidele.

Tarmo Tamm märkis, et Vabariigi Valitsuse seisukohad peaksid kaitsma Eesti huve. Ta rõhutas, et Eesti eripära fossiilkütuseid tootva riigina tuleks Euroopa Liidu tasandil arvesse võtta. Samuti leidis ta, et ettevõtete jaoks on oluline investeerimiskeskonna pikaajaline prognoositavus ning viieaastane ettevaade võib suurte investeerimisotsuste tegemiseks olla ebapiisav.

Laura Rimmelgas selgitas, et heite vähendamise tempo aeglustamine ei olnud ootuspärane, kuna mitmes liikmesriigis on ettevõtted teinud investeeringuid kehtiva heitkogustega kauplemise süsteemi alusel, mis näeb ette kiiremat heite vähendamist ja tasuta ühikute vähenemist. Ta selgitas, et Eesti on varem juhtinud tähelepanu vajadusele hinnata kehtivas direktiivis ette nähtud eesmärkide realistlikkust tehnoloogilise valmisoleku vaates. Samuti märkis ta, et Eesti seisukohad näevad ette põlevkiviõlisektori toetamise, kuid lõplikud lahendused sõltuvad liikmesriikide toetusest ja kvalifitseeritud enamuse kujunemisest. Ta

lisas, et heitkogustega kauplemise süsteem ei näe ette riigipõhiseid erisusi ning seetõttu tuleb otsida tehnoloogia- või tootmisvõimsuspõhiseid lahendusi, millel oleks laiem toetus.

Yoko Alender tõi esile, et Euroopa Liidu heitkogustega kauplemise süsteemi muutmise ettepanek kujutab endast kehtiva süsteemi leevendamist ning Eesti seisukohad toetavad täiendavaid leevendusi.

Rain Epler palus tuua näiteid Põhjamaade või Madalmaade tööstusettevõtetest, kes on teinud investeeringuid kehtiva heitkogustega kauplemise süsteemi alusel ning kelle konkurentsivõimet süsteemi leevendamine võiks mõjutada. **Laura Rimmelgas** selgitas, et enne Euroopa Komisjoni ettepaneku avaldamist esitati mitmeid toetuskirju heitkogustega kauplemise süsteemi tugevdamiseks.

Andres Metsoja rõhutas, et parimate olemasolevate tehnoloogiate kasutamise vajaduses ei ole vaidlust, kuid põlevkivi väärindamiseks puuduvad tema hinnangul praegu turutingimustes toimivad lahendused. Ta juhtis tähelepanu muutunud julgeolekuolukorraga seotud riskidele ning leidis, et enne lõplike seisukohtade kujundamist tuleks hinnata võimalikke tagajärgi juhul, kui Eestile sobivaid lahendusi ei leita. Samuti tõi ta esile energiajulgeoleku, majanduse ja ekspordiga seotud kaalutlused ning avaldas kahtlust, kas 2030. aastaks kavandatavate lahenduste eeldused on praeguses olukorras piisavalt realistlikud.

Andres Metsoja rõhutas, et parimate olemasolevate tehnoloogiate kasutamise vajaduses ei ole erimeelsusi, kuid tema hinnangul puuduvad põlevkivi väärindamiseks praegu turutingimustes toimivad lahendused. Ta juhtis tähelepanu täiemahulise sõjaga seotud riskidele ning leidis, et enne läbirääkimiste pidamist tuleks hinnata võimalikke tagajärgi juhul, kui Eestile sobivat lahendust ei leita. Samuti pidas ta vajalikuks hinnata 2030. aastaga seotud riske energiajulgeoleku vaates ning avaldas kahtlust, kas selleks ajaks on võimalik täielikult taastuvenergiale üle minna.

Yoko Alender selgitas, et tipukoormuse katmiseks kavandatakse gaasijaamasid. Ta tõi esile, et Ukrainas on sõja ajal elektritootmises olulist rolli mänginud tuumaenergia ja taastuvenergia. Samuti juhtis ta tähelepanu sellele, et arutatava ettepaneku kohta on koostatud mõjuhinnang, mida on kommenteerinud ka Eesti Elektritööstuse Liit (ETL).

Laura Rimmelgas lisas, et Euroopa Liidu tasandil soovitakse läbirääkimised pidada väga kiires tempos ning saavutada liikmesriikide vaheline kokkulepe juba detsembriks.

Yoko Alender sõnas, et kuna komisjoni liige Rain Epler on teinud omapoolsed ettepanekud Eesti seisukohtade muutmiseks, siis ta neid tutvustaks.

Rain Epler tutvustas oma alternatiivseid ettepanekuid (Lisa). Tema hinnangul tuleks Euroopa Liidu heitkogustega kauplemise süsteemist (HKS) loobuda, kuid praegu puudub selleks vajalik toetus. Seetõttu peaks Eesti taotlema muudatusi, mis kaitseksid võimalikult palju Eesti ettevõtteid negatiivse mõju eest. Ta tegi ettepaneku lisada HKSi direktiivi automaatne tehnoloogilise teostatavuse kaitseklausel. Selle kohaselt ei tohiks tasuta kvootide eraldamist vähendada ega tingimusi karmistada, kui heite vähendamiseks vajalik tehnoloogia, taristu või kolmanda isiku teenus ei ole tööstuslikus mahus kättesaadav ega majanduslikult rakendatav. Tema sõnul peaks Eesti oma soovid selgemalt väljendama: kui olemasolevate tehnoloogiatega võimalik heite vähendamine on ammendatud, ei tohiks rangemaid nõudeid kehtestada üksnes tulevikus loodetavate lahenduste põhjal. Samuti märkis ta, et ettevõtete ülemäärane maksustamine võib viia tööstuse Eestist välja, nagu on juhtunud keemiatööstuses. Epleri

hinnangul peaks tasuta kvootide eraldamine jätkuma vähemalt senises mahus või vähenema minimaalselt. Eesti peaks selgemalt rõhutama põlevkivisektori tähtsust, säilitama põlevkiviõli tootmise tingimused vähemalt praegusel tasemel ning taotlema põlevkivist elektri tootmisele erandit, sest see on oluline riigi toimepidevuse tagamiseks. Ta ei toetanud CO₂ kvoodikaubanduse asendamist maksuga, kuna see võib viia Euroopa Liidu ülese maksusüsteemini ega taga kaitset prognoositust kõrgema hinna vastu. Lisaks tegi ta ettepaneku lubada ettevõtetal kasutada rahvusvahelisi ühikuid, kui need pärinevad usaldusväärselt turult ja võimaldavad heidet vähendada väiksema kuluga. Epler lisas, et ülejäänud valitsuse seisukohad, mida tema ettepanekud ei puuduta, on sobivad.

Yoko Alender küsis, kas ta on suhelnud meie kolleegidega väljaspool Eestit ja kas ta arvab, et neid seisukohti võiks keegi toetada. **Rain Epler** vastas, et ta ei ole suhelnud. Y. Alender küsis, kas Epler saab ELAKi arutelu ajaks teha vastava graafiku ülevaatega ning see võiks olla tema seisukohtade seletuskirja juures. **Rain Epler** vastas eitavalt. Ta sõnas, et me peaksime Eesti seisukohtades lähtuma Eesti huvidest. Ja kuna praegu ETSi läbirääkimised on algusjärgus, siis tema arvates algusjärgus on oma positsiooni laualepanek igati mõistlik. Seetõttu me võiks ka seisukohtades väljendada väga selgelt seda, millised on Eesti huvid ja vajadused, ja siis hakata kaardistama, mis on võimalik ja mis ei ole võimalik. Ja siis me saame seisukohti vajadusel korrigeerida.

Yoko Alender arvas, et Vabariigi Valitsuse esitatud seisukohad Eesti huvidest just nimelt lähtuvadki. Ta lisas, et on igati teretulnud, et komisjoni liikmed teevad selliseid alternatiivseid ettepanekuid ja et komisjonis on päriselt sisuline arutelu.

Tarmo Tamm tegi ettepaneku, et Rain Epler saadaks oma ettepanekud ELAKile kindlasti enne istungit, et ELAKi liikmed saaksid nendega varakult tutvuda.

Yoko Alender tegi ettepaneku hääletada Rain Epleri esitatud alternatiivseid seisukohti.

Hääletustulemused: poolt 1: Rain Epler; vastu 3: Yoko Alender, Tiit Maran, Mait Klaassen; erapooletuid 3: Jüri Jaanson, Hanah Lahe, Tarmo Tamm; ei osalenud: Lauri Laats, Andres Metsoja.

Otsustati:

1.1. Toetada Vabariigi Valitsuse esitatud seisukohti (poolt 6: Yoko Alender, Jüri Jaanson, Mait Klaassen, Hanah Lahe, Tiit Maran, Tarmo Tamm; vastu 3: Rain Epler, Lauri Laats, Andres Metsoja; erapooletuid 0).

2. Info ja muud küsimused

Infot ja muid küsimusi ei arutatud.

(allkirjastatud digitaalselt)
Yoko Alender
juhataja

(allkirjastatud digitaalselt)
Elle Nora Kalind
protokollija